

El Centre d'Art de la Rectoria de Sant Pere de Vilamajor: 15 anys d'activitats

Espai Obert

Josep Poch i Ruestes

Rector de la parròquia de Sant Pere de Vilamajor

«Hi havia una vegada un home que cercava uns espais per poder treballar. Hi havia en un poble una rectoria que es tancava a la mort del rector.» En aquesta manera de començar un escrit reconeixem l'encapçalament d'un conte. Però aquest conte esdevingué una realitat: l'home que cercava un lloc per treballar era un artista, Josep Plandiura, i el seu lloc de treball fou la rectoria de Sant Pere de Vilamajor.

Des de l'any 1988, l'antiga rectoria de Sant Pere de Vilamajor és un centre residencial per a artistes. La rectoria era una antiga masia de la família Derrocada donada en herència a un dels seus fills, Benet Derrocada, que fou el primer rector de Sant Pere el 1603. La masia estava dotada d'horta, camps de conreu i tots els espais i estris per a autoabastir-se. A la façana de la casa hi ha esculpida la data de 1639, any en què es farien els darrers treballs de l'arrebossat –hi ha indicis per suposar-la molt més antiga. Com

era propi de les masies de l'entorn, aquesta és de dues vessants de teulada i prou espaiosa per allotjar-hi tots els membres de les tres generacions d'una família normal. A diferència de les altres masies de la plana, pel darrere està adossada al marge, cosa que li permet tenir també accés directe a la primera planta.

El 1986 morí el darrer rector i, donada la manca de sacerdots, es deixà la casa sense inquilí, i s'encarregà la cura de la parròquia al rector veí. Així van quedar les coses fins que després de diferents tempteigs s'inicià el procés de convertir-la en un centre d'art. Els qui coneixien la casa quan era residència dels rectors avui no la reconeixen, de tanta transformació. Sempre respectant l'estil de la casa, s'hi ha fet tot un treball d'adaptació.

La majoria d'estances tenen una altra finalitat: la cuina ha esdevingut sala d'estar; la cort i la pallissa s'han transformat en un

gran taller de ferro, al qual s'ha afegit un estudi; la volta per guardar arreus s'ha transformat en cuina; el celler i la quadra, en sala d'exposicions i taller de gravat; el distribuïdor del primer pis obre el camí a més lavabos i més habitacions. Un porxo reconstruït, un taller i un forn de ceràmica a la part del darrere completen les estructures del centre.

Amb els espais oberts del voltant de la casa escalonats en petites feixes hom pot treballar a l'exterior i fruit d'un ampli marge de llibertat. Més enllà de la propietat es troba el bosc i la muntanya i davant la casa l'espai és obert, amb el fons del Montseny, Sant Elies i el Sui.

ELS SEUS ORÍGENS

Es diu que una família és cosa de tres. I foren tres els que dedicaren temps, esforç i molta imaginació a reconvertir aquells espais

d'antics corrals i pallissa en tallers. Aquesta fou la primera tasca dels tres Joseps: Escofet, Plandiura i Poch, des de l'any 1986.

El 1987 es va celebrar a Barcelona una trobada d'artistes coneguda amb el nom d'*Art Triangle*, en els espais que ocupava l'antiga Casa de Caritat. L'organitzava l'Ajuntament de Barcelona sota la direcció d'Anthony Caro, escultor britànic que ja tenia experiència en aquest tipus de concentracions, i s'hi reuniren artistes de molts països. En Josep Plandiura n'era coordinador. Aquest contacte amb artistes estrangers va fer néixer la idea de posar el petit taller de la rectoria al servei dels primers escultors i amics: en Rodger Mack, de Syracuse (EUA); André Fauteux, de Toronto; Clay Ellis, també del Canadà, i Tom Grimsey i Philip Diggle, anglesos. Finalitzat l'*Art Triangle* aquests artistes vingueren a passar uns dies a Sant Pere i naturalment dormiren a l'antiga rectoria.

Per a en Plandiura, aquell taller esdevenia un petit centre d'activitats artístiques amb participació internacional, i la casa tancada s'obria per destinar-la a ser un lloc de residència, inicialment amb unes condicions molt elementals. Entre aquests primers artistes cal mencionar en Grau-Garriga, que aprofità les instal·lacions del centre per realitzar un encàrrec per als jocs olímpics de Seül, l'any 1988. Una artista francesa, Nathalie Lefevre, s'hostatjà al centre el 1989. Aquells dies de convivència del primer grup van marcar, sens dubte, la pauta per a les futures estades. El tracte familiar, el tarannà obert i acollidor han estat i són encara avui característiques que es consoliden a la Rectoria.

Va ser aquella experiència la que va fer caure la balança del cantó de dedicar la casa a acollir artistes, descartant així altres possibilitats. Aquesta determinació era ben estranya si tenim en compte el ventall de destinacions que s'han donat a les rectories buides. Era un gest generós i alhora un repte.

FELIÇ ANIVERSARI!

Aquest apunt sobre els inicis de la Rectoria contrasta amb el gran nombre de persones que s'han aplegat per celebrar el quinze aniversari. Aquí s'han donat cita artistes nacionals i estrangers, persones del poble i de la rodalia en un ambient distès, senzill i agradable. Uns ja es coneixien, altres encara no, però tots gaudiren de l'ambient de festa i de poder contemplar una exposició antològica d'aquests 15 anys.

Accés principal al Centre d'Art de la Rectoria, una façana del segle XVII.
(Fotografia: Josep Poch, Centre d'Art de La Rectoria)

Quina explicació podem trobar al fet que un centre d'art reuneixi un capvespre més de 200 persones per commemorar una efemèride? Hi ha constància de més de 170 artistes nacionals o estrangers que hi han fet una llarga estada. Tots ells han rebut invitació i ens arriben adhesions per carta, per correu electrònic o per telèfon. Altres eren alguns dels centenars de cursillistes que a l'estiu hi han fet forja, gravat, pintura, ceràmica o altres cursos especialitzats. Un tercer grup era el que formaven alguns dels col·laboradors, persones vinculades al centre i que li donen suport econòmic. La resta eren participants difícils d'agrupar: joves i grans, forasters i del poble, acompanyant familiars o amics.

FUNDADORS I MEMBRES D'UNA XARXA DE CENTRES

No voldria equivocar-me a l'hora de fer memòria dels inicis de la participació de la Rectoria en la fundació de la Xarxa de Centres Residencials. Crec recordar que el matrimoni Loughlin, irlandès, havia connectat amb diferents centres i cercava fundar un centre al Pallars en el qual poguessin realitzar l'acolliment d'artistes per dinamitzar aquella zona amb una vessant cultural per la qual podia apostar la Comunitat Europea. En un d'aquests viatges establí contacte amb la Rectoria i va sorgir la idea d'establir connexions entre centres.

La primera trobada fundacional fou a Berlín el 15 de gener de 1993, a la Künstlerhaus Bethanien, on representants de 27 centres començaren a parlar de crear

una xarxa de centres. La segona tingué lloc a Niça (França) l'abril d'aquell mateix any. I la tercera es celebrà a Sant Pere els dies 19 i 20 de febrer de 1994. Aquesta fou la més nombrosa –amb cinquanta centres representats– i amb servei de traducció simultània per poder comunicar-se millor.

El resultat d'aquestes trobades es recollí en una publicació editada el 1995 per la Fundació Cartier amb el títol *Guide of host facilities for artists on short-term stay in the world*. En aquest catàleg es dona informació de 207 centres residencials i s'hi troba una ressenya de les activitats d'aleshores de la Rectoria amb tota la informació necessària per establir-hi contacte (pàg. 152-153).

Avui dia amb la facilitat que ens dona la connexió per Internet, s'ha multiplicat el nombre de centres. Amb una primera observació n'hem comptat més de dos-cents, situats en cinquanta-un països.

LA RECTORIA COM A CENTRE RESIDENCIAL

Des de la celebració de la trobada del 1994, la Rectoria esdevingué centre d'atracció per a diferents grups d'artistes. A les característiques del lloc, tan favorables per al treball d'un artista, s'afegia l'atractiu de la proximitat d'una ciutat com Barcelona.

A primers de gener del 1995 visita i s'allotja a la Rectoria un grup de quatre artistes lituans que venien recomanats pel director de l'Akademie Schloss Solitude de Stuttgart. Del 29 de juny al 20 de juliol de 1995 acollí un grup de vint universitaris americans de Syracuse acompanyats del seu professor, Scott Keeley, i que realitzaren uns crèdits en història d'art i en ceràmica. Un altre grup de vuit estudiants americans féu estada a la Rectoria aquest mateix any acompanyat del professor ceramista Andy Schuster. I un grup de sis finlandeses hi havia fet estada abans per fer un curs de paper.

Distribuïdor del primer pis, una estructura de planta molt comuna a la masia catalana. (Fotografia: Josep Poch, Centre d'Art de la Rectoria)

El 2002 la Rectoria acceptà el compromís d'acollir una artista del Quebec, becada per la universitat La Filature, de Gatineau. Entre el Conseil des Arts et des Lettres du Quebec i l'Ajuntament de Granollers s'ha signat un acord per portar a terme un projecte d'intercanvi entre artistes del Vallès i del Quebec. L'artista seleccionat per l'entitat del Quebec resideix a la Rectoria perquè els responsables d'aquí (Ajuntament i Museu de Granollers) consideren que la Rectoria és el centre més ben equipat i més ben situat per a l'acollida i el treball dels artistes estrangers.

INVITACIONS ALS ARTISTES DE L'EST

El contacte amb l'Europa de l'Est, i en concret amb Rússia, s'inicià amb l'acolliment del pintor Alexei Lazarev, que venia amb la seva esposa i la seva filla. El febrer de 1990 rebíem una carta de Budapest fent-nos conèixer els noms dels artistes que vindrien a la Rectoria. Sense cap ajuda oficial ens atrevíem a becar-los durant els tres mesos d'estada. Eren Kiss Ilona, Kis Tôth Ferenc, Kishegyi Nagy Adam i un company, Gesa Ferenc Varga i Gésa Samu. Era la resposta a la nostra anada de l'any anterior per establir lligams amb Hongria.

Eizo Sakata, japonès, arribà a la tardor de 1991. Era un entusiasta de les festes de foc i participà activament en la Patum de Berga. D'ell és el cartell del correfoc de Montornès.

L'any 1993 el Centre acollí els artistes xinesos provinents de

Execució de produccions de gran format en el taller de ferro. (Fotografia: Josep Poch, Centre d'Art de la Rectoria)

Chang Chun: Han Xioa, escultor; Yian Jung Hui, pintora, i Wang Dong, ceramista.

Del 9 al 20 de gener de 1995, un grup de cinc persones de la Rectoria visitava Moscou i Sant Petersburg i establia contactes amb l'associació de pintors Moscvrorechie i l'Akademie de Belles Arts de Sant Petersburg amb la finalitat d'establir un intercanvi d'artistes, intercanvi que es féu efectiu l'any següent.

Amb l'arribada de Raül Galusca el 1996 i del també romanès Suhard Liviu, l'any 1997, finalitza aquesta projecció cap a l'Est i començà l'etapa d'Argentina, de Cuba, de Mèxic i de Nicaragua. El bon nom del centre arribà també a aquelles terres americanes portat per alguns amics catalans. D'Argentina vingueren en diferents moments quatre artistes; de Cuba, dos, i de Mèxic, tres. Tots

ells sol·licitaren residir a la Rectoria i alguns vingueren per seguir uns cursos dels que es programen durant l'estiu.

Un cas a part és en Jaime Ortega, l'artista nicaragüenc resident a la Rectoria l'estiu del 2002. Aquest vingué becat pel centre, ja que pertanyia a la fundació d'Ernesto Cardenal a l'illa de Solentiname. El contacte amb aquest jove artista ens féu descobrir la precària situació dels mitjans amb què elaboraven els seus productes artesanals, i ens animàrem a recollir diners per adquirir un bon nombre de màquines i eines a fi de facilitar el seu treball amb la fusta.

El treball d'acolliment s'ha hagut de compaginar aquest darrer període amb una intensa dedicació a la restauració de l'església del poble i a la realització d'obres de gran format, com han estat

Un artista treballant amb la mola al taller de ferro. Tallers de ferro realitzats el mes de juliol de 2003. (Fotografia: Josep Poch, Centre d'Art de la Rectoria)

unes portes per al museu diocesà de Barcelona, unes escultures d'homenatge a Pau Casals i a les romeries per a Palautordera, o una gran escultura per a peu de platja per a Arinaga (Canàries).

ELS SEMINARIS INTERNACIONALS

En un principi es feien seminaris a l'estiu amb participació de professionals de diferents països. La informació s'imprimia en anglès i en català. Es volia donar una visió oberta de les possibilitats que el centre podia oferir, tant en espais com en infraestructures.

Més tard, l'experiència aconsellà allargar l'oferta fins a setembre i aprofitar millor els tallers i espais per impartir cursos relacionats amb el ferro i el gravat. Aquesta orientació cap a aques-

tes dues especialitats no ha fet desistir d'aprofitar altres oportunitats per treballar matèries com el paper, el plàstic, la pedra, el vidre, la resina o la fotografia. Tots aquests materials esdevenen font d'inspiració per experimentar noves tècniques. El treball que fa l'artista és el resultat d'un diàleg amb les diferents matèries i les seves combinacions. Al llarg d'aquests 15 anys s'ha donat tot un ventall d'ofertes: ceràmica rakú; natura accions; escultures de vidre; forja, soldadura i oïtall; gravat...

EXPOSICIONS

La Rectoria disposa d'unes sales on s'exposen periòdicament els treballs dels artistes que hi resideixen o dels qui estan vinculats al centre. La primera exposició va tenir lloc el mes de març de

1989 amb Ferran Gomà. Des de 1991 es fan anualment una o dues exposicions en les quals els artistes poden vendre obra seva. Aquestes mostres se celebren als voltants de Nadal o d'una diada que inviti a adquirir o a regalar peces d'art. Les anomenem *transart*. Moltes persones ja s'han acostumat a comprar un quadre, un gravat, una peça de petit format amb la qual expressaran el seu apreci a parents o amics. Ara que hem celebrat els 15 anys de Rectoria, han estat moltes les persones que ens han deixat obra dels artistes que han passat per la Rectoria per fer aquesta mostra antològica, cosa que ens omple de satisfacció.

El novembre de 1992, a les sales de la Rectoria exposaren els ceramistes: Rosa Amorós, Glòria Auleda, Maria Bofill, Joan Carrillo, Quart Creixent, Albert Cubells, Ramon Fort, Núria Piè, Martí Royo, Carles Vives i Montse Sanchez. Teresa Vilarrubias exposa unes pintures al centre l'octubre de 1993. El març de 1994 el pintor Jaume Rodés exposa *Racons de Sant Pere i paisatges catalans*. D'ell podem dir que durant molts anys restà vinculat al centre treballant en un estudi a les golfes de la casa, on també rebia alumnes. El maig del 1994 Volf Roitman presenta el seu art madí.

El Centre participa també en exposicions que organitzen entitats en altres poblacions, com ara al Museu de Granollers (setembre 1989), a la sala B/M de Granollers (setembre 1989), a la Facultat de Dret de la Universitat Autònoma de Barcelona (desembre 1990), en una mostra al carrer al poble de Breda (1990), a la Mos-

tra Internacional d'Art Contemporani organitzada pel Centre Artístic de Sabadell (1990), a la sala de les columnes de Cardeu, a la Pia Almoina de Barcelona (desembre 1991), a la sala La Salamandre de Cognac, a França (octubre 1991), a la sala Sant Jordi de Granollers amb vint-i-dues peces dels set escultors vinculats a la Rectoria (setembre 1993), a Breda amb ocasió de *L'art al carrer*, al Centre Cívic de Masnou, a Lloret (2003)... En totes aquestes exposicions el centre ha presentat obra nova i del seu fons.

ALTRES ACTIVITATS CULTURALS

El Centre d'Art ha estat organitzador i animador de moltes manifestacions artístiques i culturals. L'any 1988 el poble de Sant Pere celebrà el mil·lenari de Catalunya gràcies als actes organitzats pel Centre d'Art: conferències i concert de piano.

Entre els concerts, podem recordar el del grup juvenil K. Bialik, que va actuar l'estiu de 1991. La Rectoria es responsabilitzà d'allotjar cinquanta joves en cases particulars el dia abans del concert i de reunir-los tots en un dinar de germanor. També el concert de l'Orquestra de Cambra del Kremlin acompanyant el flautista vallesà Claudi Arimany (7 de setembre de 1992), el de l'Orquestra de Cambra de Barcelona sota la direcció de Gonçal Comellas (6 de novembre de 1993), les actuacions del pianista Ramon Coll i el flautista Claudi Arimany... Les darreres actuacions musicals foren davant la Rectoria i a la sala municipal La Fàbrica, amb dos concerts de jazz.

La Rectoria va costejar l'edició del primer volum de la història de Vilamajor: *Vilamajor, 872-1299. De la fi del sistema antic a la consolidació del feudalisme* (Ausa, 1990), de la doctora Mercè Aventín, que fou presentat el 5 de maig de 1990. Per portar-la a terme es demanà a uns quants artistes que fessin peces (gravat, pintures...) de petit format que s'inclourien en cada un d'un grup de volums, perquè amb el sobrepreu s'arribés allà on amb la venda dels exemplars ordinaris no es podia arribar. Deu ser un cas únic en què uns artistes van pagar l'edició d'un llibre d'història.

També va participar en la presentació del volum 9 de la revista anual *Monografies del Montseny*, en el qual figurava una breu ressenya sobre el centre.

En tots els anys que s'ha representat el *Retaule medieval* de Francesc Bardera, des del 1994 fins al 2001, la Rectoria ha ofert espais, infraestructures i col·laboració generosa. De la llegenda que donà peu a aquesta representació teatral, en guardem memòria des de 1998 en un monument dedicat a Alfons I, el Trobador, al peu de la torre (avui campanar) del palau comtal.

Des del 2002 la Diputació de Barcelona hi ha instal·lat un punt d'informació per tot el que fa referència a l'àrea del Montseny. No se'n pot dir altra cosa que reconèixer que el Centre pot fer molt bé un servei d'informació per a tants visitants que arriben al nostre poble entre setmana i els dies festius.

Curs de ferro, 2003. (Fotografia: Josep Poch, Centre d'Art de la Rectoria)

Panoràmica de l'església de Sant Pere de Vilamajor, en la qual destaca el campanar del segle XII.

(Fotografia: Josep Poch, Centre d'Art de la Rectoria)

LA RECTORIA I EL POBLE

Tothom sap que aquesta casa és la residència dels capellans que successivament han estat al servei de l'església i de la gent del poble. Quan a la mort del darrer rector es tancà, s'obriren els interrogants iniciats pel «i ara què?» Ningú imaginava que la casa es pogués llogar. Uns la volien per a casa de la vila, altres per a casal de joventut. En el poble mancaven espais coberts i el fet d'acceptar aquell primer any la representació dels Pastorets donà peu a creure que aquest seria el destí de la casa.

Altres possibilitats eren convertir-la en residència d'avis, casa de colònies o allotjar-hi una petita comunitat de religioses. No és gens estrany que quan es començà a veure que es destinava a taller i residència per a artistes, alguns veïns del poble comencessin a fer córrer opinions per a tots els gustos. De mica en mica la gent va entrar en contacte amb els artistes i aviat pogueren veure col·locades a la gespa de l'espai de dessota la rectoria algunes

peces de ferro que no responien de cap manera al concepte que ells tenien d'art. Era art modern! Si de moltes coses s'ha beneficiat el poble, aquesta –la d'entrar en contacte amb l'art actual i de mirar-lo amb respecte– ha estat potser la més evident.

A més, l'art que es fa a la Rectoria ha entrat a l'església per embellir-la i actualitzar-la. Ho ha fet amb el respecte amb què s'entra en una església. El Centre està instal·lat en l'antiga casa rectoral i ocupa igualment els terrenys del seu entorn. Aquesta eventualitat i el fet que el rector sigui un dels fundadors han afavorit que des del centre s'impulsés la restauració de l'església parroquial, necessitada de reformes. Fins a l'any 1986, en què fou nomenat el rector actual, l'església havia estat únicament recuperada dels efectes de la crema del 1936. La possibilitat de comptar amb un bon nombre d'artistes feia temptadora la iniciativa de fer una bona restauració.

El primer pas fou la col·laboració en el projecte de col·locar tres

noves campanes per completar el joc al campanar (1988). Després vingueren altres projectes, fins a deixar l'església en l'estat actual. Sempre s'ha pogut comptar amb la col·laboració desinteressada d'en Josep Plandiura. Dues obres seves, el pòrtic i la creu de l'absis, són com l'inici i el coronament de tot aquest període de restauració. Una placa posada al mur esquerre de l'atri recorda el nom dels artistes que hi han col·laborat i la data en què ha finalitzat el gruix de la restauració: 13 de desembre de 2002. Amb aquesta restauració s'ha volgut donar a l'església una imatge més acollidora, tot respectant el marc gòtic en què han estat posades les obres dels diferents artistes.

Tenir un espai verd ple d'escultures ha donat al poble una identitat que ve a complementar el monument històric que formen la torre, l'església i la muralla. Amb la seva activitat, el centre ha potenciat aquesta part més notable del poble i ha donat a conèixer la seva existència a molts racons del món.